Fågellokaler i Umeåområdet

- Kartor och beskrivningar av 12 stadsnära fågellokaler

Västerbottens Ornitologiska Förening

Innehållsförteckning

3 Förord & Översiktskarta
4 Bölesholmarna & Böle strandskog
6 Röbäcksslätten
8 Storavan
10 Degernässlätten
12 Bergön & Västerfjärden
14 Stora Tuvan & Väderhällorna
16 Vitskärsudden & Nagelhamnsviken
18 Villanäs & Rotnäsudden
20 Umeå uthamn
22 Tavastudden
24 Sönnerstgrundet
26 Holmön

Omslag: *Skäret, södra Degernässlätten. Foto: Niklas Andersson*

Fågellokaler i Umeåområdet

Utges av Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF) våren 2019 som ett jubileumsnummer i samband med att BirdLife Sveriges riksstämma hålls i Holmsund.

Text: Micael Jonsson & Albin Enetjärn
Bilder: Niklas Andersson om ej annat anges. I övrigt AE (Albin Enetjärn)
Kartor & layout: Albin Enetjärn

Kartorna i tidningen är baserade på Lantmäteriets öppna geodata som är fritt tillgängliga under den öppna datalicensen Creative Commons, CC0. All bearbetning av geodata har skett i det öppna GIS-programmet QGIS.

VOF:s styrelse 2019

Bertil Strömberg (Ordförande)
Niklas Andersson (Vice ordförande)
Jan Eriksson (Kassör)
Albin Enetjärn (Ledamot)
Dag Österlund (Ledamot)
Agnes Eriksson (Ledamot)
Hanna Eriksson (Ledamot)
Jan-Erik Wallin (Suppleant)
Vakant (Suppleant)

VOF

Är en länsförening bunden till BirdLife Sverige (Sveriges Ornitologiska Förening). VOF arbetar för att främja fågelskydd och fågelstudier i Västerbottens län samt att öka kontakten mellan fågelintresserade i länet. Uppgifter gällande medlemskap såsom kostnader och betalningsanvisningar finns på hemsidan http://vasterbotten.birdlife.se. Alla medlemmar (exkl. familjemedlemmar) erhåller tre nummer av tidskriften Fåglar i Västerbotten samt fågelrapporten för landskapet Västerbotten varje år.

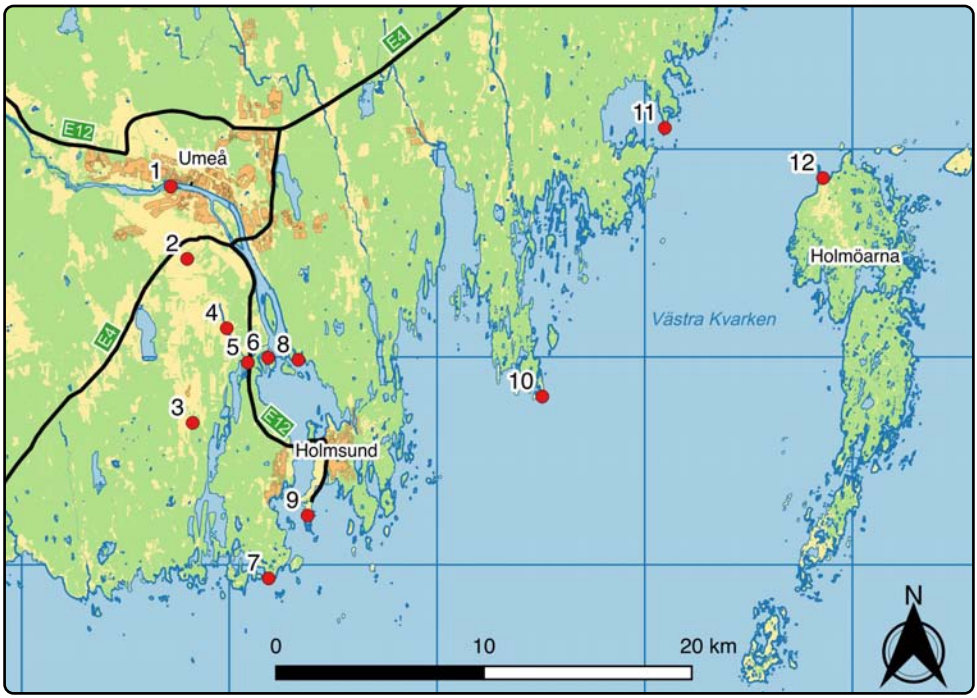
Förord

I det här häftet presenteras tolv fågellokaler kring Umeå som på ett eller annat sätt utmärker sig genom sina kvaliteter för fågelskådning. De flesta lokalerna som tas upp är belägna inom det område som kallas ”Umeälvens delta och slätter” eller längs med södra Västerbottenskusten. Stora antal rastande och sträckande fåglar uppträder ofta i dessa miljöer vilket erbjuder möjligheter till häftiga fågelupplevelser. Tanken är att häftet ska inspirera både nya och mer erfarna fågelentusiaster att ge sig ut och uppleva fåglar i Umeås närnatur. Alla tolv lokaler som beskrivs är möjliga att nå över dagen från Umeå, flera av dem även med cykel.

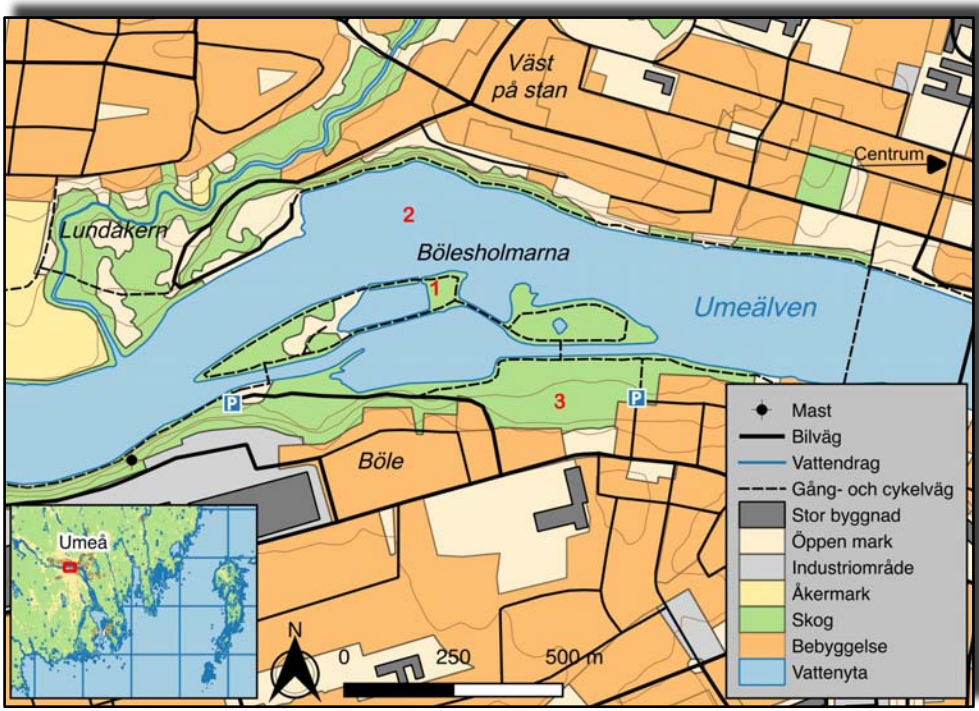
Häftet är producerat av Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF) våren 2019. VOF är en ideell förening som arbetar för fågelskydd och fågelkunskap i Västerbottens län. Bland annat håller föreningen årligen i guidningar på flera av de lokaler som presenteras här. Besök gärna VOF:s hemsida på http://vasterbotten.birdlife.se för att läsa på mer och bli medlem.

Översiktskarta fågellokaler

1. ***Bölesholmarna & Böle strandskog***
2. ***Röbäcksslätten***
3. ***Storavan***
4. ***Degernässlätten***
5. ***Bergön & Västerfjärden***
6. ***Stora Tuvan & Väderhällorna***
7. ***Vitskärsudden & Nagelhamnsviken***
8. ***Villanäs & Rotnäsudden***
9. ***Umeå uthamn***
10. ***Tavastudden***
11. ***Sönnerstgrundet***
12. ***Holmön***

1. Bölesholmarna & Böle strandskog

Vägbeskrivning

Bölesholmarna är en artificiellt sammanlänkad grupp av öar i Umeälven nära Umeå centrum, strax uppströms den så kallade cykelbron. Läget centralt i Umeå innebär att lokalen är tillgänglig för många, även utan fordon. Enklast för boende i Umeå är att ta sig till området med cykel eller till fots genom att följa älvens södra strand uppströms från cykelbron. Med bil kan man parkera i kurvan mellan Skeppargatan och Lektorsgränd P där en GC-väg leder ned mot älven, eller vid änden av Laxgränd i höjd med Bölesholmarnas västra ände P. Stadsbussarnas linje 9 stannar på hållplats Svedjebacken längs Bölevägen, bara ett kvarter från den östra parkeringen. Bölesholmarna nås via någon av de två broar som leder ut till den östra respektive västra delen av ön. En bro som kommer förbinda älvens norra strand i höjd med Lundåkern med den norra delen av Bölesholmarna är också under konstruktion. En grusad gångväg leder längs stranden runt holmarna. Böle strandskog är den högvuxna granskog som växer på fastlandet i höjd med Bölesholmarna och här finns vältrampade stigar att ta sig runt på.

Bästa tiden för ett besök?

April-juni. I april är det framför allt läge att spana ut mot älven för att se vilka sjöfåglar som anlänt. I maj utökas ljudbilden i skogen kontinuerligt vecka för vecka för att i juni nå full blom med en mängd sjungande småfågelarter.

Områdesbeskrivning

Bölesholmarna (1) är till största delen uppbyggda av älvsediment och har bildats i ganska sen tid till följd av förändringar som människan orsakat i samband med flottning och flödesreglering. En stor del av Böles-

holmarna är bevuxna med lövskog, i väster dominerat av björk och i öster av mer tätare skog där al är dominerande trädslag. I de centrala delarna finns en lagun som skapats i samband med att man anlade gång- och cykelvägen runt Bölesholmarna. I älven norr om Bölesholmarna (2) bildas ofta en stor vak under vårvintern där bland annat tidigt anlända gäss och änder ansamlas. Vaken beskådas med fördel från antingen Bölesholmarna eller älvens norra strand. Böle strandskog (3) är ett bra exempel på den högvuxna granskog som kan växa i orörda älvbranter. Gamla granar samsas här med en del lövträd och skapar en skyddad och varierad biotop som lockar till sig mycket fåglar under hela året.

Bra att veta...

- *Området erbjuder goda möjligheter att kombinera nytta med nöje. Ta en löptur eller promenad runt Bölesholmarna en junimorgon och lyssna på fågelsången. Kikaren är närmast överflödig i det täta lövverket.*

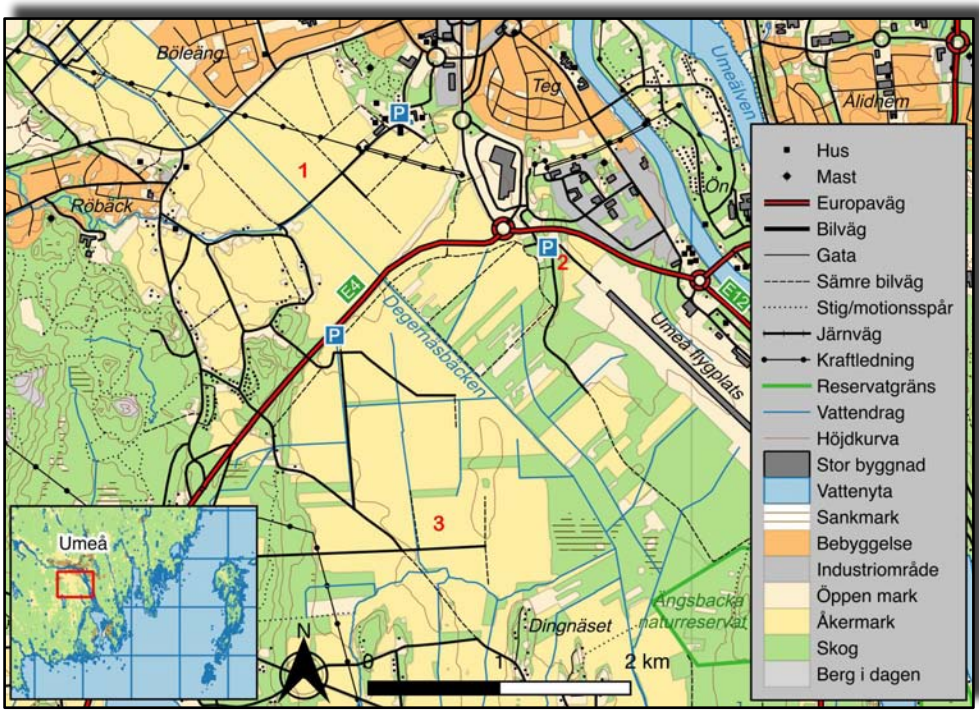
Fåglar

Den fina variationen av skog på lokalen erbjuder bra biotoper för allehanda småfåglar, till exempel olika flugsnappare och sångare. Det är också ett av de säkraste tillhållen för rosenfink. Näktergal kan höras sjunga här med lite tur, liksom mindre flugsnappare och vissa år även lundsångare. Stenknäcken som kan vara svår att få syn på i andra delar av Umeåområdet ses ganska frekvent här trots sina diskreta vanor. Av ovanliga fåglar som setts eller hörts sjunga i området kan nämnas brandkronad kungsfågel, kärrsångare, sommargylling och vittrut. I den vak som ofta bildas i älven under tidig vår ses gäss, änder och svanar rasta på bekväma obsavstånd även för någon med handkikare. Med lite tur döljer sig någon mer ovanlig gäst i flockarna.

Grönsångaren är ofta svår att se då den rör sig i trädens kronor men kan höras sjunga sin karaktäristiska sång på Bölesholmarna från slutet av maj.

2. Röbäcksslätten

Vägbeskrivning

Röbäcksslätten är ett relativt vidsträckt slättområde söder om Umeå som här delas in i de tre delarna Röbäcksdalen (1), som syftar till bondgården och de stora fälten nordväst om E4:an, Ekmans kulle (2), som är åkrarna och skogen närmast väster om flygplatsen, samt T-vägen/Obsladan (3), vilket är de stora öppna fälten sydost om E4:an. För att ta sig till Röbäcksdalen följer man skyltning ”Röbäcksdalen” i rondellen på Tegsvägen strax väster om E4:an. Vägen leder fram till bondgården där man får parkera P på lämpligt ställe för att inte störa verksamheten. Ekmans kulle når man genom att från stora E4-rondellen svänga in mot Avion köpcenter. I nästa rondell tar man första höger och sedan direkt höger igen så kommer man in på en mindre grusväg som strax leder ned under E4:an söderut mot slättområdet. Parkera P på lämpligt ställe. T-vägen/ Obsladan får man en bra överblick av från den parkering P som finns längs E4:ans norrgående körfält (se karta). Här kan man också till fots äntra slätten via en grusväg som leder söderut och sedan förgrenar sig. T-vägen går även att nå bilburen (liksom till fots) från Svedjevägen, Röbäck eller från Degernäshållet. Att köra bil ut på slätten rekommenderas dock ej då körvägarna ofta är dåliga och körförbud städesvis råder.

Bästa tiden för ett besök?

April-maj och september-oktober. Under dessa månader kan både flyttande och rastande fåglar i stora antal beskådas på Röbäcksslätten. Även under vintermånaderna kan det vara värt att spana av träd och buskar efter ugglor och annat kul.

Områdesbeskrivning

Röbäcksslätten är ett öppet jordbrukslandskap med varierande typer av åkermark och spridda öar av vegetation. E4:an går rakt över Röbäcksslätten och delar den i två huvuddelar. Kring Ekmans kulle i nordost växer som mest träd medan det längre söderut kring T-vägen/Obsladan är det mestadels helt öppet med undantag för en del buskar längs dikena. Nordväst om E4:an (Röbäcksdalen) är det också nästan helt trädfritt. De flesta vårarna bildas ordentliga svämpölar i anslutning till diken och sänkor på olika delar av slätten.

Bra att veta...

- *Under den intensiva vårflytten är vissa delar av området belagt med beträdnadsförbud. Respektera det och håll hela tiden lämpligt avstånd till fåglarna så de inte skräms under sitt födosök.*
- *Området är brukad mark så under sommarhalvåret trafikeras vägarna på slätten av jordbruksmaskiner. Se till att ni inte blockerar vägarna och hindrar jordbrukarnas arbete. Grusvägarna vid Ekmans kulle används dessutom av travhästar så se till att parkera ur vägen för dessa.*

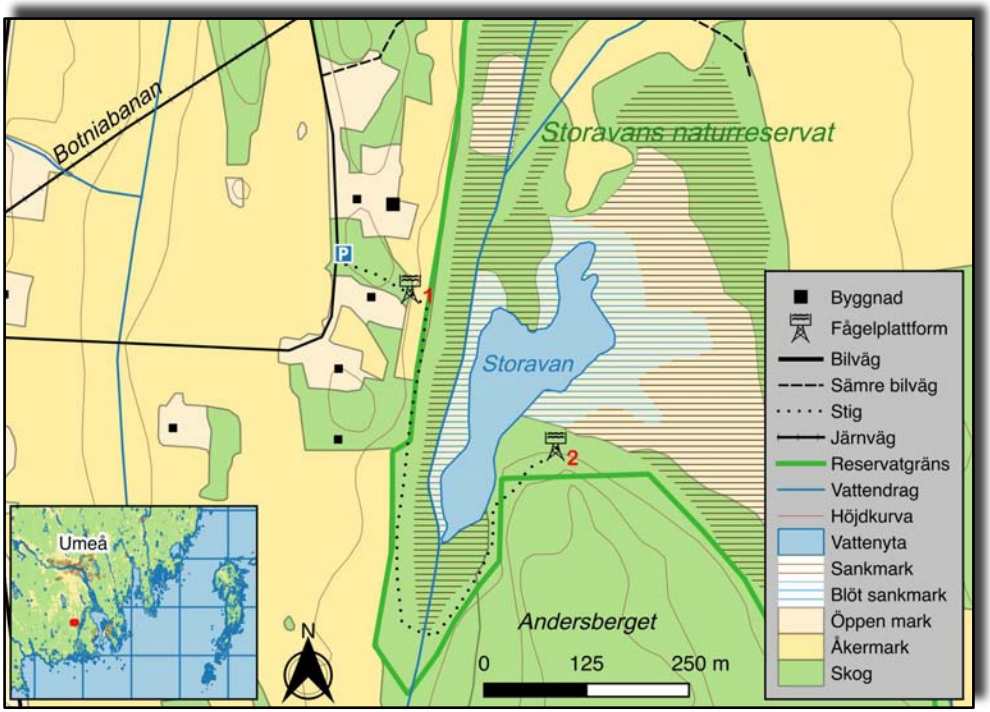
Fåglar

Röbäcksslätten är ett av de mer välbesökta fågelområdena i Umeå kommun under hela året. Vid sträcktoppen på våren kan stora mängder gäss, änder, tranor och vadare ses rasta och flyga över. Bäst överblick av dessa flockar ges från parkeringen vid E4:an. Spana extra på plöjda åkrar vid dåligt väder i slutet av maj, då flockar med fjällpipare kan tvingas ned på fälten. På hösten finns även stora mängder tättingar i området, framför allt kring buskridåerna och dungarna vid T-vägen/Obsladan. Här bedrivs även ringmärkning under vår och höst. Många rovfågelarter kan ses under sommarhalvåret och på vintern brukar hökuggla och varfågel födosäka. En mängd ovanligare arter har påträffats genom åren. Några värda att nämna är klippkaja, gulhämpling, gröngöling, vaktel, kornknarr, stäpphök, jaktfalk, dvärgsparv, höksångare, svartkråka, kornsparv, flodsångare, fältsångare, amerikansk kricka, aftonfalk, fjälluggla, spetsbergsgås, blåsgås, prutgås, stripgås, turturduva och svart svan.

Västerbottens landskapsfågel blå kärrhök kan ses jaga över de öppna fälten på Röbäcksslätten under vår, sommar och höst.

3. Storavan

Vägbeskrivning

Kör E4:an söderut från Umeå och sväng av i riktning mot Norrmjöle. Kort efter Stöcke by passerar vägen under Botniabanan. Direkt därefter tar man in på första avtagsvägen till vänster. Följ vägen några hundra meter så finns parkering P på höger sida vägen. En stig leder till en plattform bara 100 meter från parkeringen (1). Stigen leder även vidare runt våtmarken och slutar vid en annan plattform belägen uppe på Andersberget (2).

Områdesbeskrivning

Bästa tiden för ett besök?

Maj-juni. Under denna tid inträffar sträcktoppen för vadare som ljungpipare och brushane vilka rastar i 100- eller 1000-tals.

Storavan är en fram tills nyligen utdikad våtmark men som i samband med kompensationerna för Botniabanan har återställts till sin forna glans och hålls öppen med betande nötkreatur. På våren pumpar man också upp vatten för att göra området mer attraktivt för rastande fåglar. Mellan de båda plattformarna breder våtmarken ut sig och på våren bilsad här en skaplig vattenspegel, vilken succesivt torkar ut och växer igen under sommaren. Öster om våtmarken breder odlingsmark ut sig och i norr går Botniabanan förbi. I närheten av den första plattformen finns en bondgård vars gödselhög brukar locka till sig en del fåglar. Från plattformen på Andersberget kommer man upp lite ovanför våtmarken och ser lättare ut över fälten på östra sidan. Även om inte Storavan hyser samma enorma mängder rastande fågel som Degernässlätten några kilometer åt NO så är lokalen mycket populär tack vare de korta obsavstånden.

Fåglar

Storavan är en del i det nätverk av viktiga rastlokaler som finns runtom i Umedeltat. På våren dyker sångsvanar och gäss upp på lokalen så snart tillräckligt mycket vatten har ansamlats. Simänder som kricka och bläsand räknas i hundratal en bit in i maj och även mer rara sjöfåglar som årta och sothöna kan anträffas. Den häftigaste tiden för Storavan börjar i slutet av maj när brushanarna anländer i hundratals och tillsammans men ljungpipare, storspovar och tofsvipor bjuder på ett häftigt skådespel. Rovfåglar som pilgrimsfalk och blå kärrhök drar frekvent över området och stöter upp de stora vadarflockarna. Även stäpphök brukar ses flera gånger årligen numera. Ett besök i juninatten kan bjuda på sävsångare och kanske med lite tur även någon ovanligare sångare? Trots att Storavan är relativt ny som populär fågellokal har flera ovanliga arter redan skådats på platsen. Nämnas kan ägretthäger, amerikansk bäsand, vattenrall, dammsnäppa, svartvingad vadarsvala, rostgumpsvala och svarthakad buskskvätta.

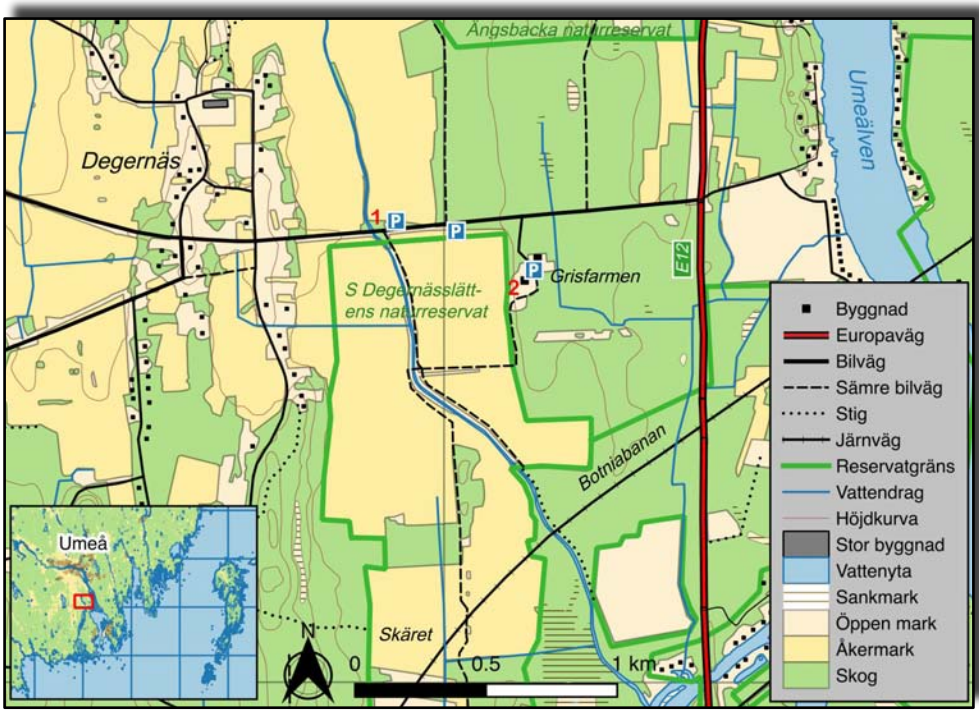
Bra att veta...

- *Storavan är en bra fågellokal för nybörjare och för den som saknar tubkikare då man kommer fåglarna väldigt nära.*
- *Rullstolsanpassad stig fram till den första plattformen.*

Den dagaktiva jordugglan är en art som regelbundet ses vid Storavan i april och maj månad.

4. Degernässlätten

Vägbeskrivning

Från Alviksrondellen vid flygplatsen i Umeå tar man av på E12:an mot Obbola. Ta höger in på Degernäsvägen (skyltat mot Degernäs) efter några kilometer. Efter cirka en kilometer börjar Degernässlätten breda ut sig på båda sidor om vägen. På höger sida finns en parkering P intill den så kallade Limpan, en jordvall som schaktats upp i syfte att ge fågelskådare en bättre överblick av slättområdet. Degernäsvägen kan även nås från E4:an om man kör söderut från Umeå. Följ skyltning Norrmjöle och sväng sedan vänster mot Degernäs. Förutom vid Limpan kan parkering ske på en P-ficka på vägens södra sida P eller (med hänsyn till ev. verksamhet) inne vid gamla Grisfarmen P.

Bästa tiden för ett besök?

Mars-maj. Framför allt april om man vill pricka in de allra största mängderna svanar och gäss. I maj är det istället simänder och vadare som dominerar på slätterna.

Områdesbeskrivning

Degernässlätten är ett relativt vidsträckt odlingslandskap som omringar byn Degernäs. Under snösmältningen bildas stora svämpölar längs Degernäsbäcken, på fälten mellan Degernäsvägen och Botniabanan. Dessa förstärks av att vatten pumpas upp till förmån för rastande fåglar. Här sprids även spillsäd ut för gässen och svanarna under några vårveckor. Rastande fåglar ses bäst från den anlagda ”Limpan” (1) som är höjd några meter över slätten. Från Grisfarmen (2) öster om fälten ges bra överblick av ur en annan vinkel

"Skådarlimpan" är något upphöjd och erbjuder därför bra utsikt över Degernässlätten. Foto: AE

och här finns dessutom en del busk- och ruderatmark som kan hysa mycket småfåglar. Även på fälten norr om Degernäsvägen, i Degernäs by och på de vidöppna fälten västerut mot Stöcke finns mycket fåglar så dessa platser kan med fördel spanas av under samma skådartur.

Fåglar

Framför allt är det mängden rastande fågel på våren som kan vara imponerande på denna lokal. Gäss, änder, tranor, rovfågel och tättingar drar i 10000-tal genom området. Koncentrationen av fåglarna är som störst i svämpölarna som ligger i anslutning till Degernäsbäcken, strax norr om Botniabanan. En hel del ovanligare fåglar så som jungfrutrana, vaktel, mindre sångsvan, amerikansk kricka, amerikansk bläsand, jaktfalk, dubbelbeckasin, svartkråka, sommargylling, svarthakad buskskvätta, engelsk sädesärla och spetsbergsgås har dock också setts. Observationer av stäpphök har ökat markant på lokalen och flera individer ses numera jaga årligen, utöver de pilgrimsfalkar och blå kärrhökar som också är frekventa jägare på lokalen. Det rådande svenska rekordet i rastande sångsvanar, 5 696 individer, inräknades här 4 april 2017.

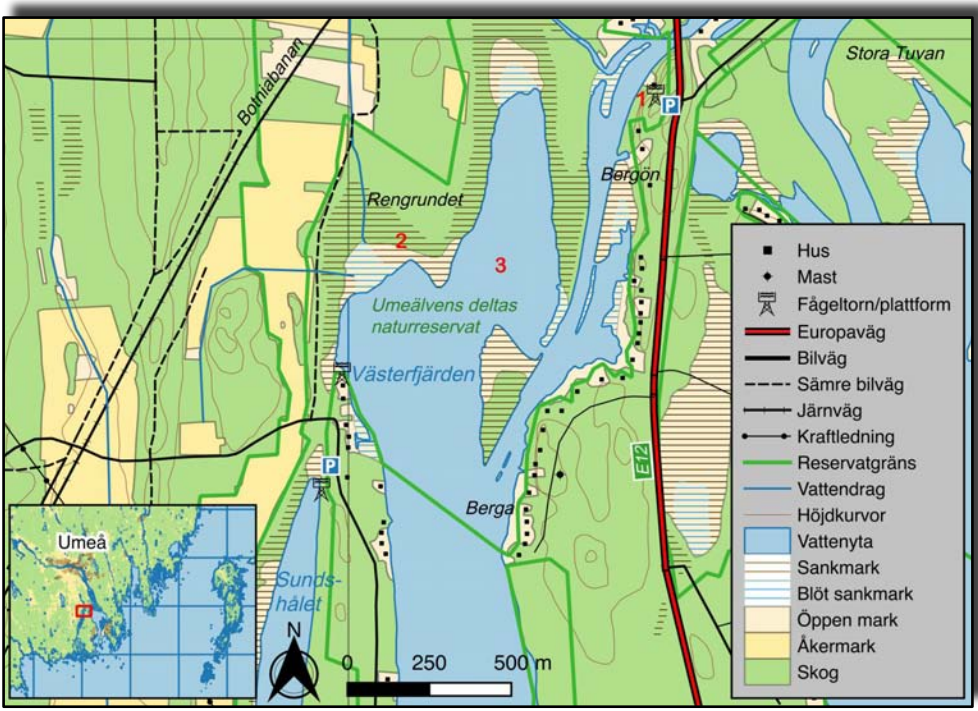
Bra att veta...

- *De rastande fåglarna ska inte störas när de äter upp sig inför fortsatt flytt norrut. Håll därför avståndet och beträd inte åkrarna som till stor del är fågelskyddsområde och belagda med beträdnadsförbud under våren (skyltning finns).*
- *Om man har tillgång till tubkikare rekommenderas den för att få bästa möjliga upplevelse, då avstånden till fåglarna kan vara väl långa för bara en handkikare.*
- *Mitt på dagen är det motljus söderut från Limpan så besök helst platsen under morgon eller senare på eftermiddagen för bra ljus.*

Mindre sångsvan (till höger), en mer småvuxen släkting till vår vanliga sångsvan (till vänster), häckar på den sibiriska tundran och uppträder sällsynt i våra trakter under flytten.

5. Bergön & Västerfjärden

Vägbeskrivning

Från Alviksrondellen vid flygplatsen i Umeå tar man av på E12:an mot Obbola. Efter någon kilometer går vägen över en bro och strax därefter finns en P-skylt med texten fågeltorn på höger sida om vägen P. Från parkeringen leder en stig och en träramp upp till den plattform och det fågeltorn som är beläget på toppen av Bergön (1). Här har man bra utsikt över både Rengrundets strandängar (2) och Västerfjärden (3). Ett annat alternativ är att utgå från Sundshålet på västra sidan om fjärden. Kör då E4:an söderut från Umeå och sväng av i riktning Norrmjöle. Följ vägen några kilometer in i Stöcke by. Strax efter Stöcke skola svänger man in vänster på Logvägen, en grusväg som leder över Botniabanan och ut mot Västerfjärden. Efter några kilometer passeras två färistar och strax efter detta finns parkering P och en informationstavla på höger sida. Från den östra färisten leder en spång ut till strandängen där man har god utsikt över Västerfjärden. Nära den västra färisten leder en grusväg norrut som också kan vara givande att traska längs för att blicka ut över strandängarna.

Bästa tiden för ett besök?

April-maj. Under denna tid finns ofta fåglar både på strandängarna och liggande på Västerfjärdens vattenspegel. På hösten kan tornet vid Bergön vara en av de bättre platserna för att beskåda rovfågelsträcket.

Områdesbeskrivning

Bergön är en upphöjd plats med blandskog och stenhällar och med undantag för några trädtoppar har man utmärkt utsikt åt alla väderstreck om man står i tornet. Rengrundets

strandängar hålls öppna sedan 15 år genom att nötkreatur betar här under sommaren. Dessa ängar omgärdar Västerfjärdens inre delar vilket är en långsmal och grund havsvik som tack vare landhöjningen långsamt förvandlas till en ren sötvattensmiljö. Runt området ligger odlingsmark, hyggen och blandskog.

Fåglar

Bergön (1): Från tornet har man utmärkt utsikt över ängarna, fjärden och även (kanske framför allt) den sydligaste slätten i Degernäs. På vår och höst passerar ofta stora mängder tättingar i vegetationen nedanför tornet och även som observationsplats för sträckande gäss, tranor och rovfåglar fungerar tornet bra. Ovanligare arter som setts vid Bergön, förutom de som rastat i omkringliggande områden, är brun glada, flodsångare, dvärgörn, mindre skrikörn, röd glada, örnvråk och större skrikörn. Rengrundets strandängar (2) och Inre Västerfjärden (3): Som rastlokal nyttjas ängarna och fjärden av stora mängder vitfågel, gäss, änder, tranor och vadare. Skräntärna är vanligt förekommande under sommarhalvåret. Ovanligare fåglar som setts rastande i området är smådopping, vattenrall, prutgås, blässgås, spetsbergsgås, citronärla, svartkråka och mindre sångsvan.

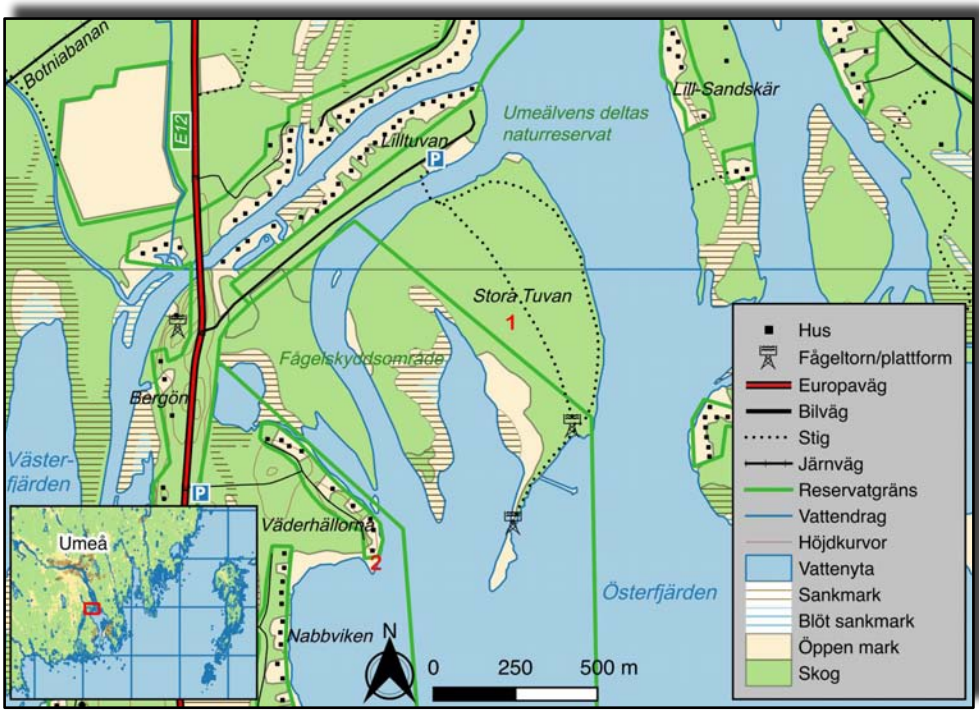
Bra att veta...

- *Det finns handikappsvänlig ramp/spång både från parkeringen vid Bergön och Sundshålet fram till fågelplattform.*
- *Obsavstånden på dessa lokaler är generellt långa så tubkikare är i det närmaste ett måste.*
- *Varma soliga dagar uppstår värmedaller vilket försvårar artbestämning på långa håll.*

Citronärla. Denna granna hanne av arten uppehöll sig strax norr om Rengrundets strandängar under mer än en månads tid sommaren 2016.

6. Stora Tuvan & Väderhällorna

Vägbeskrivning

För Stora Tuvan (1), så tar man i Alviksrondellen vid flygplatsen i Umeå av på E12:an mot Obbola. Efter någon kilometer går vägen över en bro och strax därefter finns skyltning mot ”Lilltuvan” åt vänster (mitt emot parkeringen för Bergöns fågeltorn). Sväng av och följ grusvägen en knapp kilometer så nås en parkering P i närheten av den hängbro som leder ut till ön Stora Tuvan. En gedigen träramp leder vidare från bron ut på ön. Om man fortsätter på Obbolavägen några hundra meter förbi avfarten mot Lilltuvan kan man svänga vänster mot Väderhällorna (2). Parkering P finns omedelbart på höger sida av avtagsvägen. Följ sedan vägen till fots, ta höger i korsningen och ta sedan vid vägens slut ut genom skogen för att inte beträda privata stugtomter. Själva utkiksplatsen ligger längst ut på en liten udde norr om Nabbviken.

Bästa tiden för ett besök?

April-juni. Framför allt dykänder rastar i april i det öppna vattnet. I maj ses rastar stora mängder simänder och i slutet av månaden mycket vadare på stränder och bankar mellan Tuvan och Väderhällorna. I juni sjunger mycket fåglar i blandskogen på Stora Tuvan.

Områdesbeskrivning

Stora Tuvan är ett fågelskyddsområde med en skog som består av en succession från ung alskog i söder, lövdominerad skog i mitten, till äldre barrskog i norr. Det finns ett gammalt fågeltorn på öns södra del som tyvärr ”ätits upp” av den tilltagande vegetationen och tydligt indikerar deltalandskapets hastiga förändring. Sedan några år finns ett gömsle längst ut på

öns södra spets vilket man når genom att följa trärampen till dess slut. Från gömslet har man bra utsikt över den vidsträckta Österfjärden söderut och även mot Väder-hällorna och Nabbviken i väster. Området närmast söder och väster om gömslet är grunt och lämpligt för simänder och vid lågvatten breder stora sandbankar ut sig där mycket vadare brukar rasta. En skyltad stig leder också längs öns östra strand från hängbron ned till fågeltornet. Från den har man god utsikt över Umeälvens huvudfåra där den mynnar i Österfjärden. Viken som delar ön i söder kan ha relativt stora mängder rastande fågel, men det är svårt att närma sig dessa på grund av den täta vegetationen. Dessutom bör man under häckningsperioden hålla sig till trärampen eller stigen runt ön. Väderhällorna ger främst mycket god utsikt över Österfjärden och de bankar som bildas strax utanför stranden vid lågvatten.

Bra att veta...

- *Den förnämliga trärampen som leder ut till gömslet innebär att Stora Tuvan är tillgänglig för rullstolsbundna.*
- *Området kring Väderhällorna har många stugor och permanent boende. Undvik att beträda tomterna för att hålla relationen mellan stugägare och fågelskådare god.*
- *Även Nabbviken strax söder om Väderhällorna kan ha mycket rastande fågel. Respektera även här stugägare vid parkering och val av obsplats.*

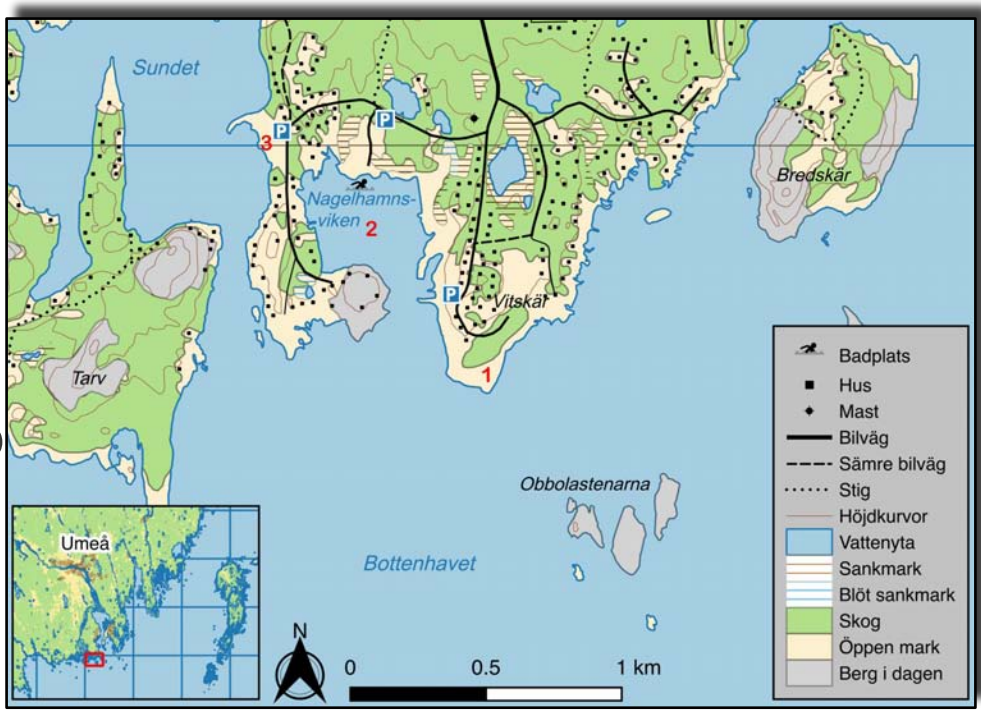
Fåglar

Stora Tuvan (1): Den till stora delar lövslagsdominerade skogen på Stora Tuvan hyser flera arter sångare och hackspett. Några ovanligare arter som setts är svartbent strandpipare, dubbelbeckasin, jaktfalk och vitryggig hackspett. Mindre flugsnappare är i stort sett årlig.
Väderhällorna (2): Som rastlokal för änder, gäss, tranor, vadare och vitfågel kan Väderhällorna vara enormt bra om vattenståndet är förhållandevis lågt. Men oavsett vattenstånd och framför allt på våren rastar stora mängder storskrake, kricka, bläs- och gräsand ute på öppet vatten. Flera par dvärgmås häckar i området. Även flertalet ovanligare arter har setts vid Väderhällorna. Några exempel är storlabb, svarttärna, amerikansk kricka, dammsnäppa, ängshök, tereksnäppa och skärfläcka.

Stora Tuvan är en av de bästa lokalerna för mindre flugsnappare i Västerbotten.

7. Vitskärsudden & Nagelhamnsviken

Vägbeskrivning

Från Alviksrondellen vid Umeå flygplats tar man av på E12:an mot Obbola. Kör knappt en mil och ta sedan avtagsvägen åt höger skyltad med ”Obbola” och ”Vitskärsudden”. Efter några hundra meter svänger man höger igen, in på Södra Obbolavägen. För att komma ut till Vitskärsudden (1) följer man samma väg söderut genom Obbola by och vidare rakt fram till parkeringen P vid vägs ände. Nagelhamnsviken (2) kan beskådas från parkeringen på Vitskärsudden, men om man tar höger innan udden vid skyltning mot Fläse kommer man till Nagelhamnsvikens inre del. Här finns en campingplats med stor parkering P utanför där man kan parkera bilen och gå genom campingen ut mot havet. Följer man vägen förbi Nagelhamnsvikens camping kommer man till Fläsebadet (3) efter några hundra meter. Här kan man parkera bredvid vägen P och skåda längs med stranden.

Områdesbeskrivning

Vitskärsudden är på våren en god sträcklokal med delvis skymd sikt på grund av Obbolastenarna i söder. Strandkanten är öppen och stenig. Längre in finns en albård följt av bland- och barrskog. Nagelhamnsviken har en succesion av sandstrand, sankmark och ung lövskog. Vid lågvatten finns även mindre bankar ute i viken. Vid

Bästa tiden för ett besök?

April-oktober. Mixen av olika arter gör att lokalen kan leverera bra skådning under hela sommarhalvåret, även om det sällan rör sig om samma mängder av fåglar som uppe i Umedeltat. När vårsträcket för de sista tättingarna och vadarna slutar i juni tar det inte länge innan de första sydsträckande vadarna dyker upp i juli.

Fläsebadet finns ung lövskog, sandhed, sankmark och en sandrevel som vid lågvatten når en bit ut i vattnet.

Fåglar

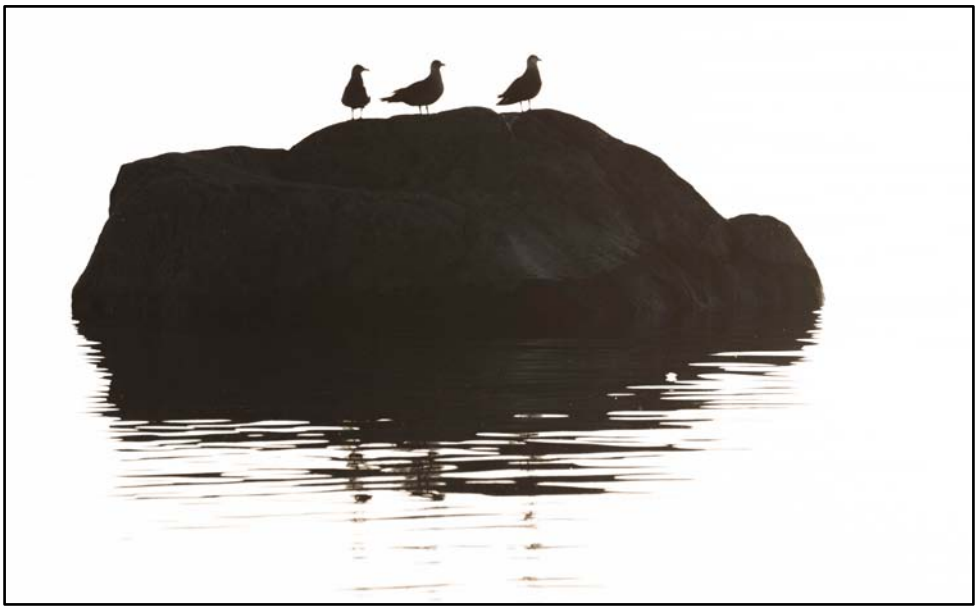
Vitskärsudden (1): Antalet sträckande vadare, vitfåglar, lommar och änder kan vara relativt högt på våren. Dessutom rastar de ofta på eller kring Obbolastenarna. Skräntärna är vanligt förekommande och ett par kustlabb häckar årligen här. Ovanligare arter som setts från Vitskärsudden är rostgumpsvala, svartnäbbad islom, aftonfalk, fjällgås, vittrut, bredstjärtad labb, småtärna och svarttärna.

Bra att veta...

- *Håll er till de på kartan anvisade parkeringsplatserna och undvik att beträda privat mark.*
- *Sommartid är Nagelhamnsviken en fin badplats så glöm inte badkläderna om du åker hit en solig sommardag!*

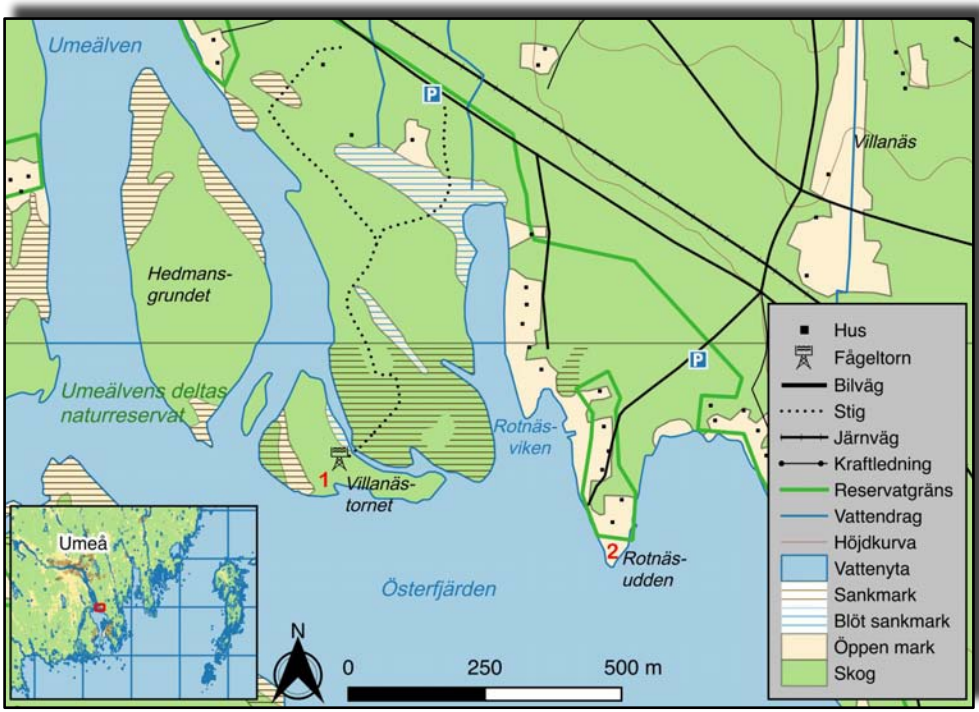
Nagelhamnsviken (2): Relativt stora mängder andfågel rastar i viken under vår såväl som höst. Vid lågvatten nyttjar även vadare stränderna. Lokalen är en av de bättre för arktiska vadare vilka börjar höstflyttningen redan i slutet av juli. På senhösten är de sanka stränderna kommunens säkraste plats för rastande dvärgbeckasin. Även höststräcket av tättingar kan under hösten vara stort i de närliggande unglövskogarna. Ovanligare arter som setts på lokalen är småfläckig sumphöna, rörsångare, större piplärka, tereksnäppa, tuvsnäppa, svarthakad buskskvätta, korttålärka, härfågel och tajgasångare.

Fläsebadet (3): Förutom and- och vitfågel och enstaka vadare vid själva badet kan området precis söder om vara rikt på flyttande tättingar under hösten. Några ovanligare arter som setts på lokalen är trädlärka, tajgasångare, kungsfågelsångare och tereksnäppa.

Kustlabben häckar på skär och kobbar i Västerbottens kustland, bland annat vid Vitskärsudden.

8. Villanäs & Rotnäsudden

Vägbeskrivning

Kör vägen mot Holmsund på den östra sidan av Umeälven. Ungefär halvvägs är det skyltat ”Villanäs” och ”Fågeltorn” ned till höger. Sväng höger och följ den mindre vägen en bit. Strax passeras en järnväg och kort därefter tar man första avtagsvägen åt höger i en femvägskorsning. Kör några hundra meter till så nås snart en parkering P med en infoskylt på vänster sida. Härifrån leder en kilometerlång träramp ut till Villanäs fågeltorn (1). Den andra avtagsvägen åt höger i femvägskorsningen leder ut mot några strandtomter på Rotnäsudden (2). Parkera P på lämpligt ställe längs början av vägen och gå sista biten ut för att nå udden som ligger strax bortom vägs ände.

Bästa tiden för ett besök?

April-juni. Från ankomsten av svanar och dykänder i april, simänder och vadare i maj till sjungande småfåglar i juni så erbjuder Villanäs bra skådning.

Områdesbeskrivning

Området består av blandskog och en remsa gräsbevuxen strand. Det är dock främst Osterfjärden i Umeälvens delta som är karaktäristiskt för området. Beroende på vattenståndet finns det olika mängder bankar en bit ut i vattnet, vissa gräsbevuxna men andra helt öppna. Stigen ut till Villanäs erbjuder en för regionen mycket speciell miljö med myrig gräsmark och tät unglövskog. Fågeltornet har fönster vilket kan möjliggöra trevlig skådning oavsett väder. Från Rotnäsudden strax söder om fågeltornet kommer man närmare vissa bankar och har friare sikt ut över Österfjärden. Omgivningarna på land är dock mindre

intressanta ur fågelsynpunkt med villatomter och tillhörande gräsmattor.

Fåglar

Villanäs (1): Med riklig unglövskog, sumpig gräsmark och utsikt över Österfjärden erbjuder Villanäs ett rikt fågelliv. På väg ut till tornet kan man höra flera olika sångare, stöta upp beckasiner, se tärnor och fiskgjuse ryttla över älven och svalorna snappa insekter över vattnet. Den vackra salskraken är en art som ofta rastar ute vid Villanäs under tidig vår. Några ovanligare arter har också attraherats till området under åren. Däribland citronärla, svartand, amerikansk bläsand, dubbelbeckasin, småtärna, rödspov, näktergal, ringtrast och berglärka. Rotnäsudden (2): Stora mängder änder, främst bläs- och gräsand, kricka och storskrake rastar på våren. Även en hel del vadare rastar väl synligt vid lågvatten. Ovanligare arter som setts på lokalen är bläsgås, lappmes, dubbelbeckasin, rödspov, aftonfalk, amerikansk bläsand, skärfläcka, sibirisk tundrapipare, tuvsnäppa, tereksnäppa, taggstjärtseglare och ägretthäger.

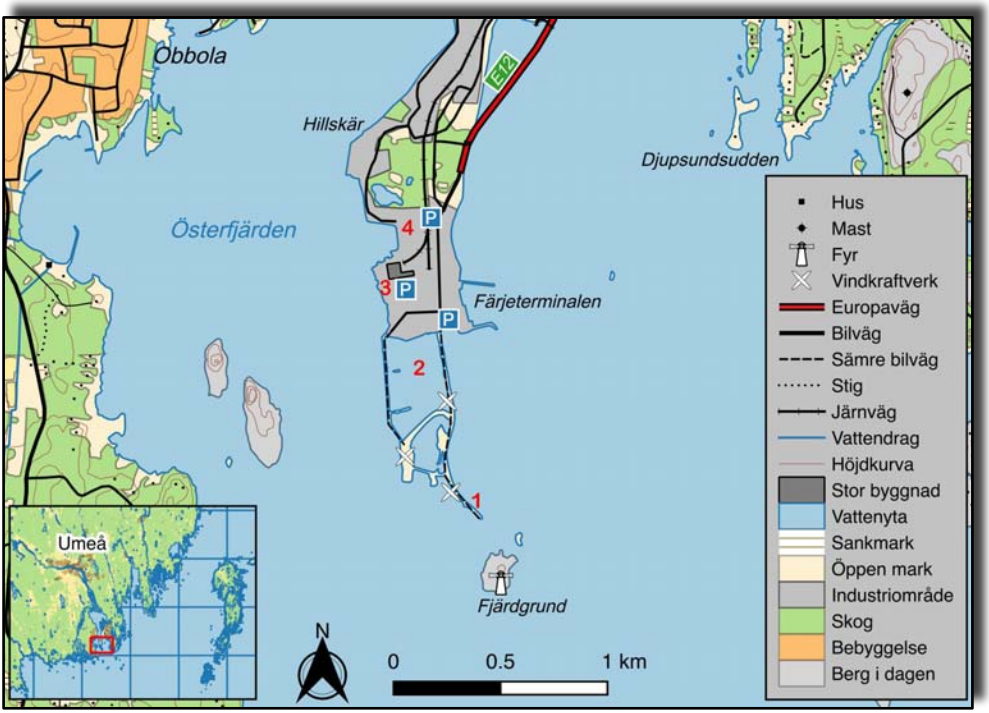
Bra att veta...

- *Handikappsanpassad ramp finns ut till Villanästornet. Vid starten av trärampen finns även ett dass med handikappsanpassning.*
- *Parkera respektfullt och undvik att beträda stugtomterna på Rotnäsudden.*
- *Med tanke på eventuellt motljus (och värmedaller) är alla lokaler bäst på förmiddagen. På grund av Villanästornets läge kommer motljuset ganska tidigt på förmiddagen.*
- *Långnäsudden 1 km söderut är en bra alternativ obsplats, särskilt vid lågt vattenstånd.*

Sävsparven är en karaktärsart för sumpiga buskmarker och flera hannar brukar sjunga längs med spången ut till Villanästornet i maj månad.

9. Umeå uthamn

Vägbeskrivning

Från Umeå kan man köra antingen V (E12:an) eller Ö (Holmsundsvägen) om älven. Kommer man körandes på E12 följer man bara vägen till dess slut vid terminalen för Finlandsfärjan. Åker man längs Holmsundsvägen kör man genom Holmsunds samhälle och tar sedan vänster in på E12. Följ vägen till dess slut nära Fodercentralen och Färjeterminalen. Uthamnen består av stora öppna avlastningsytor och parkering P kan därför ske på flera ställen så länge man tar hänsyn till den verksamhet som föreligger på platsen (se kartan för några förslag).

Bästa tiden för ett besök?

Sen höst till tidig vår. Tack vare den spillsäd som deponeras utanför Fodercentralen samt det ofta öppna vattnet kring uthamnen så kan lokalen bjuda på spännande fenologiska fynd och stora mängder vinterstannande fåglar. I buskmarkerna på Piren är hösten den mest spännande tiden.

Områdesbeskrivning

Även om området är ett av de mest välbesökta året runt är det inte ett av de vackraste. Det som lockar är istället fågelantalet och de märkligt många rariteterna som hittats på lokalen. Hela området verkar fungera väl för att fånga upp felflugna individer från öst såväl som en tratt för att koncentrera flyttande tättingar under höst och vår. Piren (1), som är byggd av stora stenar har begränsad mängd lövträd och enstaka barrträd. Längst ut har man bra utsikt över öppna havet, men fåglarna rör sig oftast på långa håll. Längre in på piren finns några naturliga skär och två landtungor som går i östvästlig riktning. Här växer en hel del buskar och örter och det kan vara spänn-

ande att gå och ”skrota” efter småfåglar. Hamnbassängen (2) är en av stenmassor innesluten vattensamling vars lugna vatten attraherar stora mängder änder och vitfågel vår såväl som höst. Fodercentralen (3) lockar fågel året om tack vare sina öppna (snöfria) områden och sädesspill. Framför allt västra sidan av byggnaden brukar vara intressant vintertid då spillsäd och vinterståndare erbjuder mat för småfåglar. De få lövträd och höga örter som finns i närheten är välbesökta av flyttfåglar och långstannare på hösten. Stäppen (4) är ett öppet, gräs- och örtbevuxet område som kan hysa goda mängder rastande fågel.

Bra att veta...

- *Parkera endast där du inte är i vägen och respektera beträdnadsförbuden som råder på inhägnat område.*
- *Det exponerade läget ute vid havet gör att det ofta blåser kalla vindar. Ta på varma kläder och medtag varm dryck!*

Fåglar

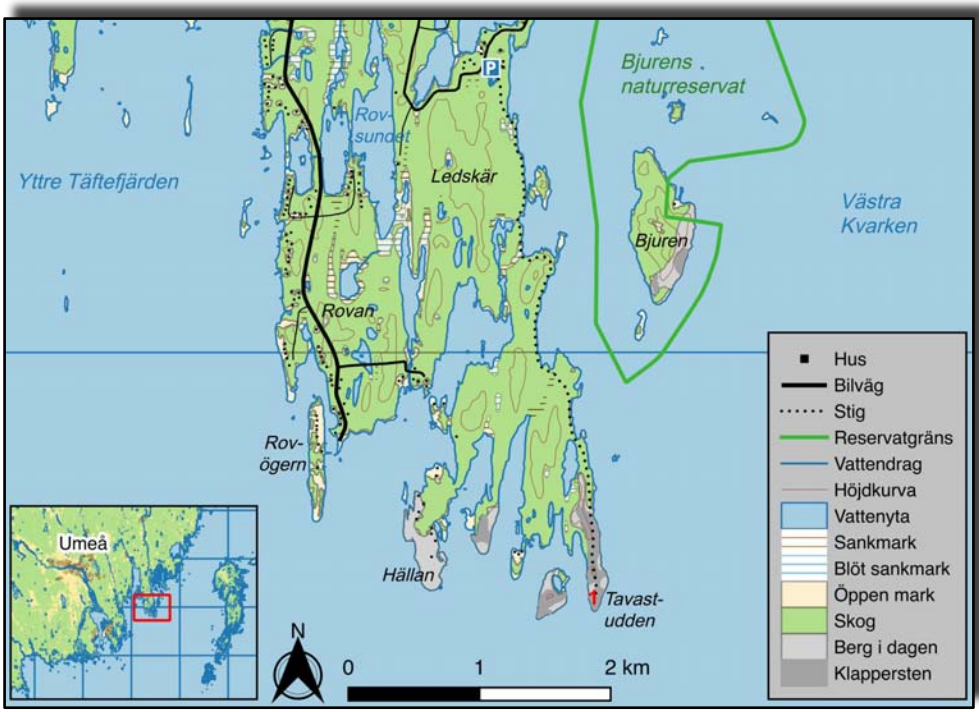
Piren (1): En vandring runt piren kan erbjuda vad som helst. Så känns det i alla fall vid rätt väderförhållanden under vår och höst. Främst är det rastande tättingar som håller till i buskage en bit ut på piren, men området vid pirbasen bredvid långtidsparkeringen har ofta flertalet rastande fåglar vår såväl som höst. Bland annat brukar rödstrupig piplärka rasta här. Ovanligare arter som setts vid Piren inkluderar korttålärka, lappmes, ringtrast, berglärka, vittrut och smådopping.
Hamnbassängen (2): Här rastar främst änder och vitfågel. Riktigt stora mängder dvärgmås kan ses rasta liksom smalnäbbad simsnäppa.
Fodercentralen (3): Sedan en tid är Fodercentralen inhägnat område. Dock går det fortfarande att se foderhögarna på byggnadens västra sida om man står vid grindarna till Sjöfartsverkets inhägnade område, strax söder om Fodercentralen. Här i träddungen och örterna kring staketet finns ofta rastande tättingar. Den för regionen något ovanliga skärpiplärkan är årlig här. Duvhök och sparvhök jagar frekvent i området. Några av de ovanligare arterna som setts här är jaktfalk, rosenstare, större turturduva, tofslärka, korttålärka (flera fynd), kungsfågelsångare, turturduva, nunnestenskvätta, kornsparv och brudand.

Nunnestenskvätta, en av rariteterna som setts vid Fodercentralen i uthamnen.

Stäppen (4): Här rastar ofta sånglärkor, snösparv, vinterhämpling och piplärkor, men under flyttperioderna kan nog i princip vad som helst passera området. Exempel på ovanligare arter som setts är svarthakad buskskvätta, berglärka, turturduva, dubbelbeckasin, dvärgbeckasin, korttålärka, större piplärka, svart rödstjärt och dvärgsparv.

10. Tavastudden

Vägbeskrivning

Kör Tomtebovägen förbi Tomtebo och Tavleliden i riktning mot Täfteå. Följ vägen knappt en mil, genom Täfteå och ta sedan höger vid skyltning mot Rovögern. Sväng vänster mot Laxögern efter en mil. Redan efter 1 km på den vägen nås ett vägskäl där man tar höger mot Bådelögern. Här går vägen runt en liten vik och är ganska krokig. Efter 2 km går en liten väg ner mot några stugor på högersidan. Vid en elstation precis vid

Bästa tiden för ett besök?

Maj & september-oktober, alltså när sträcket pågår som mest. Vindarna får gärna vara ostliga för att trycka de sträckande fåglarna närmare land.

Magnifik soluppgång vid morgonskådning från vindskyddet på Tavastudden. Foto: AE

korsningen går det att parkera P. Stigen ut mot Tavastudden börjar 50 meter in på höger sida av den lilla vägen. Stigen går omväxlande längs stranden och inne i skogen de 4 kilometrarna ut till vindskyddet längst ut på udden (1). Räkna med cirka 1,5 timmars promenad enkel väg. Terrängen är krävande med mycket kuller- och snubbelsten och om vattenståndet är högt rekommenderas stövlar.

Områdesbeskrivning

Står man på uddens spets befinner man sig en bra bit utanför resterande kustlinje. Själva udden är långsmal och stenig med inslag av ljung, enbuskar, och al och annan lövskog längs strandkanterna. Sikten utåt havet är riktigt bra åt alla håll utom åt väst. Området är fågelmässigt sett unikt för Sverige på så sätt att lokalen både är bra för sjöfågelsträck och skogsfåglar som skogshöns och ugglor. Alla svenska ugglor (utom tornuggla) har setts på lokalen!

Bra att veta...

- *Vädret kan växla, men det finns ett fint "svartbygge" i form av ett vind- och regnskydd vid uddens spets.*
- *Man bör i och med den långa vandringen planera för minst en heldag med skådning om man beger sig ut till Tavasten. Tältning kan med fördel ske på grovsanden strax innanför vindskyddet om man anländer kvällen innan.*
- *Tubkikare rekommenderas eftersom Tavastudden främst är en lokal för sträckskådning. Vissa fåglar sträcker dock nära land och kan upplevas bra med handkikare.*

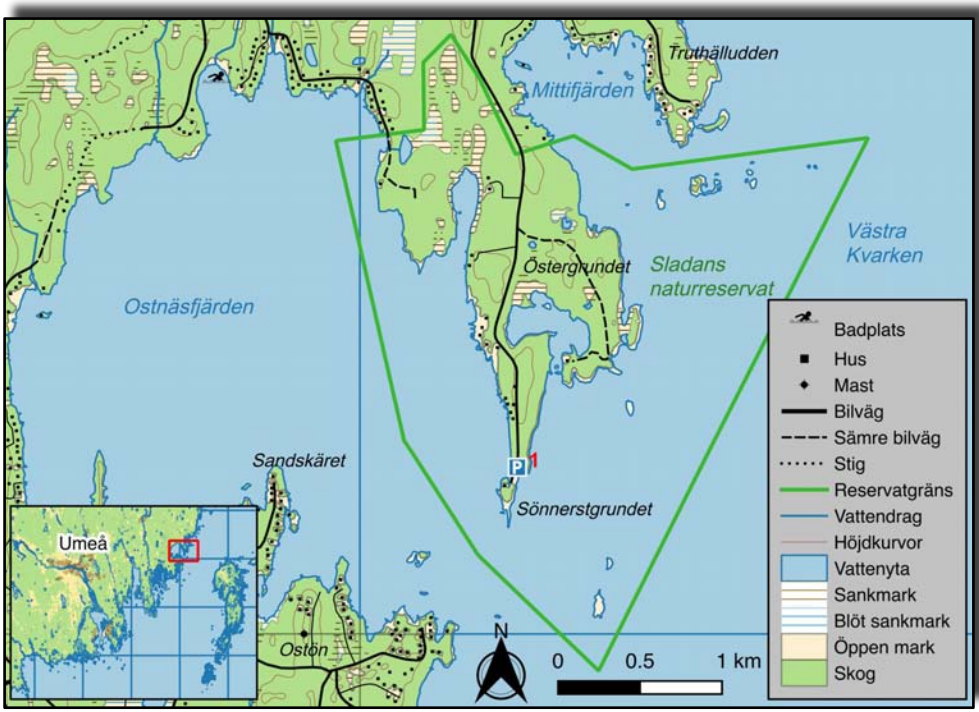
Fåglar

Tavastudden måste främst betraktas som en sträcklokal, men är även tack vare sitt läge och sina öppna, steniga marker en skaplig rastlokal. Trots att den är svåråtkomlig och (därför) sällan besökt har lokalen riktigt bra sträcksiffror för diverse arter. Vad sägs om dagsnoteringar som drygt 1700 lommar, 2010 sjöorrar, 641 tallbitar, dryga 100 labbar, över 1000 prutgäss och nästan 2000 storskrakar? Även ovanligare arter så som stormfågel, både vitnäbbad och svartnäbbad islom, brun glada, fjälluggla, mindre sångsvan, skärsnäppa, brednäbbad simsnäppa, bredstjärtad labb (flera årligen), fjällabb, hökuggla, jaktfalk, aftonfalk, tärnmås, havssula, vitryggig hackspett, svart rödstjärt, korttålärka, kalanderlärka, trädlärka, forsärla och vitgumpad buskskvätta har setts på lokalen. Dessutom har en rastande tereksnäppa setts rastande 1 km väst om udden liksom en mongolpiplärka på stranden halvvägs ut på stigen.

Svärtan häckar i ytterskärgården och ses ofta bra från Tavastudden. Här en hanne.

11. Sönnerstgrundet

Vägbeskrivning

Ta E4:an norrut från Umeå. Vid den andra avfarten mot Sävar svänger man av E4:an och följer skyltningen mot Ivarsboda och Holmön. Efter knappt en mil passerar man Ivarsboda och strax därefter tar man höger ut mot färjan till Holmön. En dryg kilometer senare är det skyltat ”Sönnerstgrundet” åt höger. Sväng in och följ vägen till dess slut. Det finns en vändplan där man kan parkera P och sedan gå cirka 50 m ut till det öppna havet, öster om parkeringen (1).

Områdesbeskrivning

Stranden är stenig och strax innanför finns ett område med ung lövskog. Utsikten över sundet mellan Holmöarna och fastlandet är mycket bra med undantag för några låga skär som kan skymma sikten. Sönnerstgrundet är nog den mest besökta sträcklokalen i kommunen tack vare sin tillgäng-

Bästa tiden för ett besök?

Augusti-oktober. I augusti är det vadarsträcket som lockar och senare på hösten framför allt de stora mängderna tättingar och vissa dagar med bra sjöfågelsträck.

Vadarsträcket är en av tjusningarna med Sönnerstgrundet, här en kärrsnäppa.

lighet. Några veckor om hösten har lokalen så gott som daglig bevakning av erfarna sträckskådare vilket kan vara till god hjälp för den som vill prova på sträckskådning.

Fåglar

Under rätt väderförhållanden kan möjligheten att få se stora mängder sträckande vadare, änder och vitfågel vara mycket god. Lokalen är även känd för otroliga dagssummor av sydsträckande talltita. Tusentals har observerats på en dag och med dessa ett antal lappmesar. Det är även en mycket bra lokal för sträckande bredstjärtad labb i mitten av maj. Av ovanligare arter har myrsnäppa, skärsnäppa, brednäbbad simsnäppa, lunnefågel, kentsk tärna, storlabb, praktejder, alkekung, vittrut, mindre sångsvan, stäpphök, svarttärna, brun glada och havssula sett på lokalen.

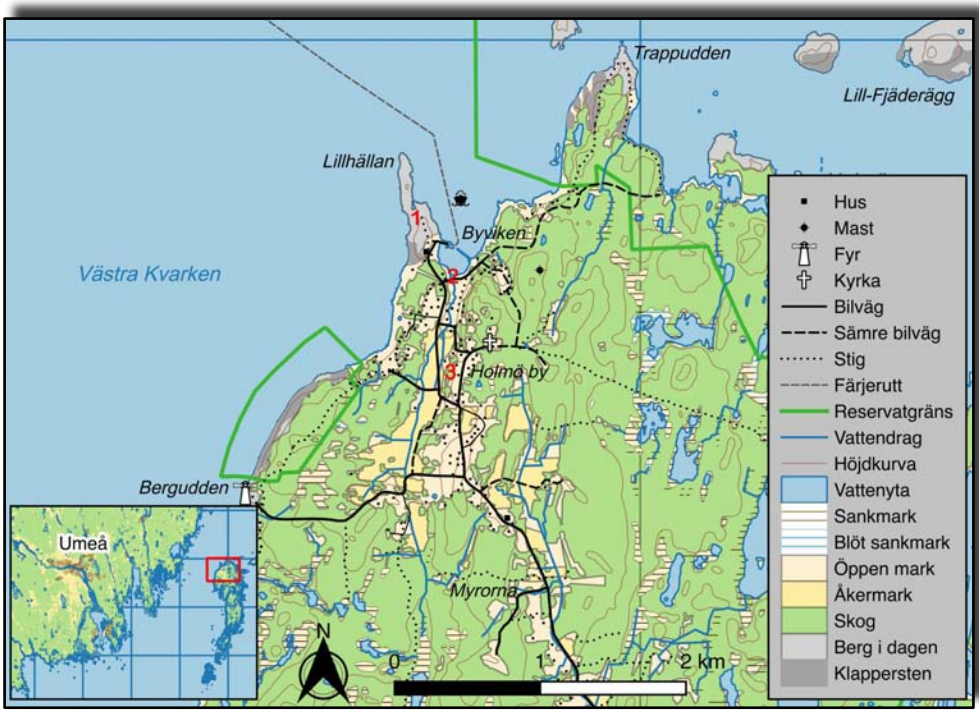
Bra att veta...

- *Parkera med eftertanke. Om det är mycket skådare på plats kan det vara bra att ha uppsikt över parkeringen (vändplanen) ifall något större fordon måste vända.*
- *Motljus och värmedaller kan försämra sikten väsentligt mitt på dagen.*

Talltita. Vissa höstar sträcker stora mängder mesar av olika arter ut från Sönnerstgrundet.

12. Holmön

Vägbeskrivning

Ta E4:an norrut från Umeå. Vid den andra avfarten mot Sävar svänger man av E4:an och följer skyltningen mot Ivarsboda och Holmön. Efter knappt en mil passerar man Ivarsboda och strax därefter tar man höger ut mot färjan till Holmön. Följ vägen ut till hamnen och parkera på anvisad plats, bakom bilgaragen brukar det ofta finnas lediga parkeringar. Ta sedan Trafikverkets gratisfärja ut till Holmön. För att hitta aktuella hålltider för färjan sök på "Tidtabell Holmöleden" på internet. Efter den drygt 30 minuter långa färjeresan passerar man den exponerade udden Lillhällan (1) på väg in mot hamnen i Byviken (2). Från färjeläget kan man också till fots ta sig in mot Holmö by (3) som sträcker 2 km in på ön.

Bästa tiden för ett besök?

Maj-juni & september-november. Vind från syd och ostsektorn innebär större chans för att hitta ovanliga arter. Tajgasångare är i så fall nästan att räkna med i september!

Tobisgrissla är en vanlig syn runt Holmöarna.

Områdesbeskrivning

Det är svårt att kortfattat beskriva Holmön eftersom ön är stor och erbjuder så många

Vid vägskälet ut mot Berguddens fyr ligger en ödekyrkogård.

Bra att veta...

- *Från Holmön kan man även ta sig ut till Stora Fjäderägg, där en fågelstation och ett vandrarhem finns. Denna ö är höstetid ett eldorado för ringmärkare och ett lämpligt besöksmål för en flerdagarstur. Volontärer till fågelstationen behövs ofta.*
- *Lillhällan är främst en sträcklokal och kräver tubkikare för att komma till sin rätt.*
- *Bo gärna över på Holmön för att hinna med att upptäcka öns fulla potential. Ö-livet erbjuder ett perfekt avbrott från stressiga stadsmiljöer.*

olika naturmiljöer, men här beskrivs översiktligt de nordvästra delarna som är de mest besökta av skådare. Lillhällan (1) är en långsträckt, stenig udde med partier av barr- och blandskog och med en del lövvegetation längs delar av strandkanten. Lillhällan fungerar som en koncentrerande tratt på vår och höst för flyttande fågel och ger även god utsikt över havet. Byviken (2) har en spännande sandstrand och lite längre in något av en sandhed med högvuxet gräs, enbuskar och lövsnår. Även hamnområdet med sina byggander och stenläggning fungerar som en intressant fågellokal. Holmö by (3) är en spännande plats med en blandning av åkrar, betade ängar, gräsmattor, lövträd, enbuskar, ljunghedar – allt inramat av barrskog.

Fåglar

Holmön tenderar att fånga upp och koncentrera flyttande fåglar under vår och höst. Placeringen i Norra Kvarken på smalaste stället mellan svenska och finska kusten gör att både nord/syd- och öst/väst- flyttare passerar området, men också att flertalet långväga rariteter hamnar här. Många för regionen ovanliga arter ses årligen och i princip vad som helst kan dyka upp vår och höst. För häckfåglar är det en utmärkt lokal för bland annat flera sångare och törnskata. Lillhällan fungerar mycket bra som en sträcklokal både för tättingar och sjöfågel – vår såväl som höst. Dessutom har man medljus mitt på dagen på denna lokal till skillnad från fastlandskusten. Listan över ovanliga arter som setts på Holmön kan göras lång. Exempel är fältpiplärka, rosenstare, kärrsångare, lundsångare, buskskångare, flodsångare, sommargylling, mindre flugsnappare, stormfågel, svartnäbbad islom, sibirisk järnsparv, korttålärka, tereksnäppa, svarthakad buskskvätta, härfågel, större piplärka, nunnestenskvätta, ökenstenskvätta, skärfläcka, storlabb, småtärna, ägretthäger, biätare, ringtrast,

Fortsättning

Holmöarna uppvisar den typ av flack strandlinje som karaktäriserar hela Västerbottenskusten. Här en bild från Holmögadd, den sydligaste ön i ögruppen (ej med på kartan).

steglits, svart rödstjärt, större skrikörn, tajgasångare, kungsfågelsångare, praktejder, småtärna, kungsfiskare, vattenrall, stäpphök, höksångare, vaktel, mindre sångsvan och vit stork. Då är några fynd från öarna Ängesön, Grossgrunden och Holmögadd, vilka ligger söder om huvudön, inräknade.

Roskarlen är ännu tämligen allmän som häckfågel på Holmöarna.

Nyttiga länkar och annat

VOF:s hemsida

Senaste nytt och information om föreningens verksamhet på http://vasterbotten.birdlife.se/.

Artportalen - Rapportsystemet för växter, djur & svampar

Glöm inte att rapportera dina senaste observationer och ta del av andras fynd, både lokalt, regionalt och nationellt på http://artportalen.se/.

Fåglar i Norra Kvarken

Rapportera och se färska summeringar av sträckande och rastande fåglar på http://fagel.slu.se/.

Upphittade ringar

Skickas till Ringmärkningscentralen Naturhistoriska Riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm. Ange när, hur och var ringen hittades. Även via internetformulär på Naturhistoriska riksmuseets hemsida http://www.nrm.se/.

Facebookgrupper

"Fåglar i Västerbotten" - för diskussioner och allmän info om fåglar och fågelskådning i Västerbotten.

"Fågelskådning i Umeå" - fåglar och fågelskådning med fokus på Umeå.

"Stora Fjäderäggs Fågelstation" - Stora Fjäderäggs egna facebooksida där du kan ta del av aktuell verksamhet.

"Umedeltats Fältstation / Ume River Delta Field Station" - Senaste nytt om ringmärkning, återynd och övrig verksamhet från Umeå närmaste fågelstation.

